

Luku- ja kirjoitustaidon opetusta on vahvistettava

Äidinkielen opettajain liiton koulutuspoliittiset tavoitteet

Lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaito on tutkimusten perusteella heikentynyt ja taitotasot ovat eriytyneet. Tämä kehitys vaikeuttaa dramaattisesti mahdollisuuksien tasa-arvon vuoksi tehtävää työtä ja kasvattaa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrää. Luku- ja kirjoitustaidon heikkeneminen näkyy jo myös korkea-asteelle etenevien opiskeluvalmiuksissa.

Kirjallisen ja suullisen viestinnän taitojen ohessa on ehdittävä syventyä myös monilukutaidon opettamiseen, koska epävakassa maailmantilanteessa medialukutaitojen merkitys on kasvanut. Samalla tekoäly edellyttää yhä parempaa kriittistä lukutaitoa ja yleisivistystä.

Opettajarekisterin toteuttaminen kaikilla koulutusasteilla on tärkeä uudistus. Opettajien kelpoisuudet on kirjattava rekisteriin yksiselitteisesti. Kelpoisuusvaatimuksia ei pidä alen-taa millään koulutusasteella.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opettajiksi valmistuvien tulee saada jo perustutkinnos- saan riittävät valmiudet opettaa myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää riippumatta siitä, mistä yliopistosta valmistuvat. Samoin tulee mahdollis- taa myös jo työssä olevien täydennyskouluttautuminen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää opiskelevan oppijan kielellistä taito- tasoa on tarkasteltava säännöllisesti, jotta hänen kielellistä kehitystään voidaan tukea mahdollisimman hyvin esimerkiksi eriyttämällä opetusta tai tarvittaessa siirtämällä opiskelemaan S1-oppimäärän mukaan.

PERUSKOULU

Luokanopettajien koulutuksen opintojen rakennetta on muutettava siten, että kaikille pakollisten äidinkielen ja kirjallisuuden opintojen laajuutta kasvatetaan. Peruskoulun äidinkielen oppitunneista lähes 80 % sijoittuu alakouluun. Tämän vuoksi on ensiarvoisen tärkeää, että luokanopettajakoulutuksessa painotetaan äidinkieltä ja kirjallisuutta nykyistä huomattavasti selvemmin. Jokaisella valmistuvalla luokanopettajalla on oltava valmiudet opettaa oppilaansa paitsi kirjoittajiksi, myös sekä mediatekstien että kaunokirjallisuuden aktiivisiksi lukijoiksi ja kirjastojen käyttäjiksi.

Opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista helpottaa myös se, että alakoulun 5. ja 6. luokille äidinkieltä ja kirjallisuutta opettaa aineenopettaja. Tämä periaate, jota jo monissa yhtenäiskouluissa noudatetaan, on otettava yleiseksi käytännöksi. Kouluissa on pidettävä kiinni 6. luokan arvioinnin kriteereistä, jotta oppilaan taidot ja tiedot riittävät yläkoulussa ja sen jälkeen toisella asteella.

9. luokan päättöarvioinnin kriteerejä on tarkasteltava uudelleen: perustaitoja eli luku-, kirjoitus- ja vuorovaikutustaitoja ei voida kompensoida muilla toissijaisilla ansioilla.

TOINEN ASTE

Lukio

Koska peruskoulusta lukioon siirtyvillä oppilailla ei ole välttämättä lukiossa vaadittavia taitoja ja tietoja, tuntimäärä ei riitä edes opetussuunnitelman minimimitavoitteiden saavuttamiseen. Verrattuna moneen muuhun eurooppalaiseen maahan suomalaisessa koulujärjestelmässä onkin hyvin vähän äidinkielen ja kirjallisuuden opintoja. Esimerkiksi Virossa opiskellaan lukiossa yhtä monta pakollista äidinkielen kurssia kuin Suomessa (6 kurssia), mutta niiden lisäksi opetussuunnitelmassa on erillisenä oppiaineena 5 pakollista kirjallisuuden kurssia.

Lukion pakollisten opintojen määrää on lisättävä neljällä opintopisteellä. Näin kyettäisiin paremmin takaamaan lukioista valmistuville jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat valmiudet.

Erityisiä kehittämistehtäviä on määrätty lukioille mm. matematiikassa, liikunnassa ja taideaineissa. **Tällainen kehittämistehtävä on osoitettava myös äidinkieleen ja kirjallisuuteen ja suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärään.** Erityisen kehittämistehtävän saavissa lukiossa voidaan kehittää tehokkaasti materiaalia ja opiskelumenetelmiä luku- ja kirjoitustaidon opetukseen.

Lukiodiplomeihin tulee lisätä sanataiteen lukiodiplomi. Sen avulla voidaan tukea kirjoittamisen opiskelua ja tarjota sanataiteesta kiinnostuneille tukea jo lukion aikana.

Ammatillinen koulutus

Yhteisten tutkinnon osien opiskelulla on saavutettava yhteiskunnassa toimimiseen tarvittavat kansalaistaidot ja jatko-opintovalmiudet. Toisen asteen yhteistyössä (lukio ja ammatillinen toinen aste) on selkiytettävä sitä, mikä rooli on lukio-opinnoilla ja yhteisillä tutkinnon osilla. Ammattiin opiskelevat tarvitsevat erityisesti heille suunniteltua suullisen ja kirjallisen viestinnän sekä vuorovaikutuksen opetusta.

Ammatillisen toisen asteen minimituntimäärää on nostettava, jotta opiskelijoilla on realistiset mahdollisuudet saavuttaa esimerkiksi aikuisen ammattilaisen tarvitsema lukutaidon tai kielen osaamisen taso. Äidinkielen osalta ammatillisen toisen asteen minimituntimäärä on 48 tuntia, kun se lukiossa on lain mukaan 171 tuntia.

Ammatillinen toinen aste ja ammattikorkeakoulut tulisi huomioida systemaattisesti suomalaisessa opettajankoulutuksessa. Nykyisin aineenopettajankoulutus keskittyy täysin peruskouluun ja lukioon, vaikka ammatillinen koulutus työllistää merkittävän määrän opettajia.

Äidinkielen opettajain liitto ry
28.10.2024

Lisätietoja antavat

Irene Bonsdorff
puheenjohtaja
irene.bonsdorff@tyk.fi
p. 040 569 7712

Sari Hyytiäinen
toiminnanjohtaja
sari.hyytiainen@aidinkielenopettajainliitto.fi
p. 0400 876 548

